ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД И ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ ЗА ЛИЦАТА ПО ЧЛ. 4, АЛ. 1 И 10 ОТ КОДЕКСА ЗА СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ

Доходите, сроковете и начинът за внасянето на здравноосигурителните вноски за този кръг лица са определени в чл. 40, ал. 1, т. 1 от ***Закона за здравното осигуряване*** (ЗЗО).

Съгласно чл. 40, ал. 1, т. 1 от ЗЗО *за лицата по чл. 4, ал. 1 и 10 от* ***Кодекса за социално осигуряване*** (КСО) - *доходът, върху който се дължат вноски за държавното обществено осигуряване, определен съгласно КСО. Вноската се внася от работодателя или ведомството и се разпределя между работодателя или ведомството и осигурения в съотношение* 60:40 за 2026 г.

лицата по чл. 4, ал. 1 и 10 от КСО

<u>доход, върху който се внасят вноските:</u>

доходът, върху който се внасят вноски за държавното обществено осигуряване, определен съгласно КСО

<u>размер и разпределение на вноските:</u>

размер, определен със ЗБНЗОК за съответната година (до влизане в сила на ЗБНЗОК за 2026 г. - 8 на сто), разпределена в съотношение работодател (ведомство)/осигурен - **60:40 (4.8:3.2)**

<u>срок за внасяне на вноските:</u>

в сроковете по чл. 7 от ***Кодекса за социално осигуряване***
Виж Фиш I.I.7.2

ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД И ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ ЗА ЛИЦАТА ПО ЧЛ. 4, АЛ. 1 И 10 ОТ КОДЕКСА ЗА СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ

Лицата по чл. 4, ал. 1 от КСО са:

- работниците и служителите, независимо от характера на работата, от начина на заплащането и от източника на финансиране, с изключение на морските лица и лицата, упражняващи дейност по трудов договор за краткотрайна сезонна селскостопанска работа, който се сключва между работник и регистриран земеделски стопанин за работа за един ден;
- държавните служители по ***Закона за държавния служител***;
- съдиите, прокурорите, следователите, държавните съдебни изпълнители, съдиите по вписванията и съдебните служители, както и членовете на Висшия съдебен съвет и инспекторите в инспектората към Висшия съдебен съвет;
- военнослужещите по ***Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България***, резервистите на активна служба и резервистите на срочна служба в доброволния резерв по ***Закона за резерва на въоръжените сили на Република България***, държавните служители по ***Закона за Министерството на вътрешните работи*** и ***Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража***, държавните служители по ***Закона за Държавна агенция „Национална сигурност“***, по ***Закона за Държавна агенция "Разузнаване"*** и по ***Закона за специалните разузнавателни средства***, офицерите и сержантите по ***Закона за Националната служба за охрана***, както и лицата по чл. 69, ал. 6 от КСО.

Лицата по чл. 69, ал. 6 от КСО са служителите в Главна дирекция "Пожарна безопасност и защита на населението" на Министерството на вътрешните работи, изпълняващи някои от дейностите по чл. 17, ал. 2, т. 6 от ***Закона за Министерството на вътрешните работи*** /неотложни аварийно-възстановителни работи, оперативна защита при наводнения и операции по издирване и спасяване, и химическа, биологическа и радиационна защита/

- членовете на кооперации, упражняващи трудова дейност и получаващи възнаграждение в кооперацията;
- управителите и прокуристите на търговски дружества, на еднолични търговци, на техните клонове и на клоновете на чуждестранни юридически лица, членовете на съвети на директорите, на управителни и надзорни съвети и контрольорите на търговски дружества, синдиците и ликвидаторите, както и лицата, работещи по договори за управление на неперсонифицирани дружества и лицата, на които е възложено управлението и/или контролът на държавни и общински предприятия по глава девета от ***Търговския закон***, техни поделения или на други юридически лица, създадени със закон;
- лицата, упражняващи трудова дейност на изборни длъжности, **с изключение на** лицата:

  - по чл. 4, ал. 1, т. 1 от КСО (работниците и служителите, независимо от характера на работата, от начина на заплащането и от източника на финансиране);

  - по чл. 4, ал. 1, т. 5 от КСО (членовете на кооперации, упражняващи трудова дейност и получаващи възнаграждение в кооперацията);

  - по чл. 4, ал. 1, т. 7 от КСО (управителите и прокуристите на търговски дружества, на еднолични търговци, на техните клонове и на клоновете на чуждестранни юридически лица, членовете на съвети на директорите, на управителни и надзорни съвети и контрольорите на търговски дружества, синдиците и ликвидаторите, както и лицата, работещи по договори за управление на неперсонифицирани дружества и лицата, на които е възложено управлението и/или контролът на държавни и общински предприятия по глава девета от ***Търговския закон***, техни поделения или на други юридически лица, създадени със закон);

- служителите с духовно звание на Българската православна църква и други регистрирани вероизповедания по ***Закона за вероизповеданията***;
- кандидатите за младши съдии, младши прокурори и младши следователи по ***Закона за съдебната власт***.

Лицата по чл. 4, ал. 10 от *Кодекса за социално осигуряване* са лицата, упражняващи дейност по трудов договор за краткотрайна сезонна селскостопанска работа, който се сключва между работник и регистриран земеделски стопанин за работа за един ден.

ДОХОД, ВЪРХУ КОЙТО СЕ ВНАСЯТ ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНИТЕ ВНОСКИ

Доходът, върху който се внасят здравноосигурителните вноски за лицата, обхванати в чл. 40, ал. 1, т. 1 от ЗЗО, е ***доходът, върху който се дължат вноски за държавното обществено осигуряване***.

Доходът, върху който се дължат вноски за ДОО за тези лица е подробно разгледан във Фиш I.I.8 „Осигурителен доход" и съответните му подфишове:

- Фиш I.I.8.1 Минимален месечен размер на осигурителния доход;
- Фиш I.I.8.2 Максимален месечен размер на осигурителния доход;
- Фиш I.I.8.5 Определяне на осигурителния доход за различните видове осигурени лица.

Сумите, изплатени за материално стимулиране (премии) **се включват в брутното трудово възнаграждение за съответните месеци, за които се отнасят**.

Пример:

На лица, работещи по трудово правоотношение в предприятие „Х" през месец февруари 2026 г. са изплатени „премии", отнасящи се за резултати, постигнати за месеците ноември и декември 2025 г. С оглед определянето на максималния месечен размер на дохода, върху който се дължат здравноосигурителни вноски, това възнаграждение следва да се отнесе пропорционално за месеците ноември и декември 2025 г.

Изплатените допълнителни възнаграждения, давани на основание на колективен трудов договор или постановление на МС (коледна, тринадесета заплата и др.), **се отнасят за месеца, в който са изплатени**.

ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД И ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ ЗА ЛИЦАТА ПО ЧЛ. 4, АЛ. 1 И 10 ОТ КОДЕКСА ЗА СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ

Пример:
На лица, работещи по трудово правоотношение в предприятие „Х" през месец декември е изплатена допълнителна 13-та заплата. С оглед определянето на максималния месечен размер на дохода, върху който се дължат здравноосигурителни вноски това възнаграждение се отнася в месец декември.

ВНИМАНИЕ

Здравноосигурителни вноски не се дължат и не се внасят за:

- лицата по чл. 4, ал. 1, т. 1, 2, 3 и 4 и чл. 4а, ал. 1 от КСО, които не са работили поради незаконно недопускане или отстраняване от работа, или които са отстранени и впоследствие възстановени на работа по реда, определен в специални закони;
- лицата по чл. 4, ал. 1, т. 1, 2, 3 и 4 и чл. 4а, ал. 1 от КСО, които са били без работа поради уволнение, което е признато за незаконно от компетентните органи;
- уволнените поради задържане от органите на властта, които са останали без работа в резултат на това и не са били привлечени като обвиняеми, или са били оправдани, или наказателното производство е било прекратено или наложеното наказание лишаване от свобода е признато по съответния ред за неоснователно наложено поради това, че не са извършили деянието или че извършеното деяние не съставлява престъпление;
- трудоустроените лица, които не са работили, тъй като не им е предоставена подходяща работа от осигурителя съобразно предписанието на здравните органи;
- лицата, които получават обезщетение за времето, през което са останали без работа по ***Кодекса на труда, Закона за държавния служител*** и ***Закона за висшето образование***.

РАЗМЕР И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ВНОСКИТЕ

Здравноосигурителната вноска се определя със ***Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за*** съответната година - **до влизане в сила на ЗБНЗОК за 2026 г. е 8 на сто**. Разпределя се в съотношение 60:40 между работодателя или ведомството и осигурения.

ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД И ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ ЗА ЛИЦАТА ПО ЧЛ. 4, АЛ. 1 И 10 ОТ КОДЕКСА ЗА СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ

ИЗКЛЮЧЕНИЕ

Осигурителните вноски са изцяло за сметка на работодателя или ведомството, когато това е предвидено в закон.

Изцяло за сметка на работодателя/ведомството са здравноосигурителните вноски за:

- държавните служители по ***Закона за държавния служител*** - лица, които по силата на административен акт за назначаване заемат платена щатна длъжност в държавната администрация и подпомагат орган на държавната власт при осъществяване на неговите правомощия, както и полагат труд по служебно правоотношение;
- съдиите, прокурорите, следователите, държавните съдебни изпълнители, съдиите по вписванията и съдебните служители, както и членовете на Висшия съдебен съвет и инспекторите в инспектората към Висшия съдебен съвет;
- военнослужещите по ***Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България***, резервистите на активна служба и резервистите на срочна служба в доброволния резерв по ***Закона за резерва на въоръжените сили на Република България***, държавните служители по ***Закона за Министерството на вътрешните работи*** и ***Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража***, държавните служители по ***Закона за Министерството на вътрешните работи*** и ***Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража***, държавните служители по ***Закона за Държавна агенция "Национална сигурност"***, по ***Закона за Държавна агенция "Разузнаване"*** и по ***Закона за специалните разузнавателни средства***, офицерите и сержантите по ***Закона за Националната служба за охрана***, както и лицата по чл. 69, ал. 6 от КСО;
- кандидатите за младши съдии, младши прокурори и младши следователи по ***Закона за съдебната власт***.

СРОКОВЕ ЗА ВНАСЯНЕ НА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНИТЕ ВНОСКИ

Сроковете за внасяне на осигурителните вноски за здравно осигуряване за лицата по чл. 40, ал. 1, т. 1 са сроковете по чл. 7 от ***Кодекса за социално осигуряване*** за внасяне на осигурителните вноски за ДОО (чл. 40, ал. 1, т. 1, б. „в" от ЗЗО). Те са дължими от осигуряващите върху получените, включително начислените и неизплатените или върху неначислени месечни възнаграждения и се внасят до 25-то число на месеца, следващ месеца, през който е положен трудът. Върху допълнителни доходи от трудова дейност *(например допълнителни трудови възнаграждения за постигнати резултати),* начислени или изплатени след тази дата, осигурителните вноски за месеца, през който е положен трудът, се внасят от осигурителите до 25-о число на месеца, следващ месеца на начисляването или изплащането на доходите. Здравноосигурителните вноски за лицата по чл. 4, ал. 10 от КСО се внасят едновременно с вноските за ДОО. Осигурителните вноски се внасят авансово, преди сключването на еднодневния трудов договор върху не по-малко от минималния месечен размер на осигурителния доход по чл. 6, ал. 2, т. 3 от КСО. Когато авансово внесените осигурителни вноски са върху осигурителен доход, по-малък от изплатеното възнаграждение, осигурителят внася разликата в срок до 25-о число на месеца, следващ месеца, през който е положен трудът.(Виж Фиш I.I.7.2).
Работодателят или ведомството удържа от изплатеното възнаграждение частта от вноските, които се дължат от осигурените лица и я превежда заедно с дължимата от него част от вноската в указаните по-горе срокове.

ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ ЗА ЛИЦАТА В НЕПЛАТЕН ОТПУСК, КОИТО НЕ ПОДЛЕЖАТ НА ОСИГУРЯВАНЕ НА ДРУГО ОСНОВАНИЕ

Съгласно чл. 40, ал. 1, т. 1, б. „б" от ЗЗО *за лицата в неплатен отпуск, които не подлежат на осигуряване на друго основание, вноската се определя върху половината от минималния месечен размер на осигурителния доход за самоосигуряващите се лица, определен със* ***Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване****; вноската е изцяло за сметка на осигуреното лице - когато неплатеният отпуск е по негово желание, и за сметка на работодателя - когато неплатеният отпуск е за отглеждане на дете по реда на чл. 167а от* ***Кодекса на труда*** *или поради производствена необходимост и престой; вноската се внася чрез съответното предприятие или организация до 25-о число на месеца, следващ този, за който се отнася.*

ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД И ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ ЗА ЛИЦАТА ПО ЧЛ. 4, АЛ. 1 И 10 ОТ КОДЕКСА ЗА СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ

Пример:
Пенсионер от държавното обществено осигуряване ползва неплатен отпуск по трудово правоотношение. За времето на неплатения отпуск не се дължат здравноосигурителни вноски по чл. 40, ал. 1, т. 1, буква "б" от ЗЗО, тъй като лицето е осигурено на друго основание – върху пенсията.

лица в неплатен отпуск, които не подлежат на осигуряване на друго основание

<u>доход, върху който се внасят вноските</u>:

вноската се определя върху половината от минималния месечен размер на осигурителния доход за самоосигуряващите се лица, определен със ЗБДОО

<u>вноските са за сметка на:</u>

- осигуреното лице - когато неплатения отпуск е по негово желание
- работодателя - когато неплатения отпуск е за отглеждане на дете по реда на чл. 167а от КТ или поради производствена необходимост и престой

<u>срок за внасяне на вноските</u>:

вноската се внася чрез съответното предприятие или организация до 25-о число на месеца, следващ този, за който се отнася.

За тези лица вноската се определя върху **половината** от минималния месечен размер на осигурителния доход за самоосигуряващите се лица, определен със ЗБДОО за съответната година.
До влизане в сила на ЗБДОО за 2026 г, съгласно ***Закон за събирането на приходи и извършването на разходи през 2026 г. до приемането на Закона за държавния бюджет на Република България за 2026 г., Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2026 г. и Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2026 г.*** се прилага минималния месечен осигурителен доход за самоосигуряващите се лица по чл. 4, ал. 3, т. 1, 2 и 4 от КСО, определени в ЗБДОО за 2025 г. в размер на 550,66 евро (1077 лв.), **т.е. здравноосигурителната вноска за тези лица се определя върху осигурителен доход 275,33 евро (538,50 лв.).**

ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД И ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ ЗА ЛИЦАТА ПО ЧЛ. 4, АЛ. 1 И 10 ОТ КОДЕКСА ЗА СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ

Здравноосигурителната вноска е **за сметка на осигуреното лице**, когато отпускът е по желание на лицето. Например това са случаите по чл. 160, ал. 1, чл. 170, ал. 2 и 3, чл. 171, ал. 1 и 2, чл. 173а, чл. 231, ал. 3 от КТ.

Здравноосигурителните вноски са **за сметка на работодателя**, когато лицето ползва неплатен отпуск:

- поради производствена необходимост или престой – при наличието на „безспорни доказателства“, че отпускът е поради производствена необходимост или престой. В тази връзка е и писмо изх. №26-173 от 25.05.2005 г. на МТСП, съгласно което за „безспорни доказателства“ се приемат молбата на лицето и заповедта на работодателя, в които е вписано, че причината за поискването и съответно разрешаването на неплатения отпуск е поради производствена необходимост и престой;
- по чл. 158 от КТ;
- по чл. 161 от КТ;
- по чл. 162, ал. 1, чл. 163, ал. 1-12, 164, ал. 1 и 3 от КТ, за временна неработоспособност, бременност, раждане и отглеждане на малко дете и няма право на парично обезщетение;
- по чл. 167а, ал. 1-6 от КТ.

Пример:

Лице работи по основен трудов договор във фирма "А" с месечен осигурителен доход в размер под максималния осигурителен доход за 2026 г. Във фирма "Б" същото работи по втори трудов договор на основание чл. 111 от КТ във връзка с чл. 67, ал. 1, т. 1 от КТ. Лицето желае да ползва неплатен отпуск на основание чл. 160, ал. 1 от КТ за срок от една година по втория трудов договор, като през същия период ще продължи да работи по основния трудов договор.

Когато работник или служител през месеца работи по основен трудов договор и същевременно има сключен трудов договор с друг работодател, същият подлежи на осигуряване и по двата трудови договора върху сбора от осигурителните доходи и в предвидените за тях срокове по реда, определен в чл. 6, ал. 11 от ***Кодекса за социално осигуряване*** (чл. 40, ал. 1, т. 6 от ЗЗО).

На лицата, които през месеца работят по основно трудово правоотношение и по втори трудов договор, месечният осигурителен доход по двете трудови правоотношения не трябва да надхвърля максималния месечен размер на осигурителния доход за съответната година. За периода на неплатения отпуск при втория работодател, следва да се приложи чл. 40, ал. 1, т. 1, б. "б" от ЗЗО. За този период лицето подлежи на здравно осигуряване на основание чл. 40, ал. 1, т. 1 от ЗЗО при основния работодател, поради което при втория работодател не дължи здравноосигурителни вноски за своя сметка.

ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД И ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ ЗА ЛИЦАТА ПО ЧЛ. 4, АЛ. 1 И 10 ОТ КОДЕКСА ЗА СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ